

METODELE INTERACTIVE – O DIRECTIVĂ ÎMPOTRIVA RUTINEI ȘI CONSERVATORISMULUI ÎN ÎNVĂȚĂMÂNT

Olga NEGRUȚA

Universitatea de Stat din Moldova

Conform cercetărilor realizate de M.Mc. Laughlin, privind punctele forte ale competențelor căutate de angajatori, pentru a solicita un loc de muncă, toate companiile au nevoie de: oameni care pot comunica, gândi și continua să învețe pe parcursul întregii lor vieți; oameni care pot demonstra atitudini pozitive și un comportament decent, responsabilitate și capacitatea de a se adapta; oameni care pot lucra împreună cu alții.

De aici apare necesitatea pregătirii atât a elevilor/studentilor în timpul școlarizării, cât și a specialiștilor din diverse domenii în direcția dezvoltării unor elemente legate de comunicare și a abilităților de integrare în microgrupuri. Pentru dezvoltarea acestor competențe studenții pot fi descoperiți și promovați doar utilizând o varietate de metode interactive, care pun accentul pe aspectul formativ și motivațional al școlii.

Cuvinte-cheie: *competențe, metode de învățământ, strategii interactive, personalitate, învățământ modern.*

THE INTERACTIVE METHODS – A DIRECTIVE AGAINST ROUTINE AND CONSERVATISM IN EDUCATION

According to research conducted by M. Mc. Laughlin on the strengths of the skills sought by employers to those seeking a job all companies need: people who can communicate, think and continue to learn throughout their lives, people who can demonstrate positive attitudes and behaviors, responsibility and adaptability, people who can work with others.

Hence there is a necessity of preparing both pupils / students during schooling, and to professionals in various fields towards the development of elements of communication and integration skills in small groups. Developing these skills students can be found and developed only by using a variety of methods involving interaction tables, which emphasize formative and motivational aspect of school.

Keywords: *skills, education's methods, interactive strategies, personality, modern education.*

Realizarea idealului educațional, mai bine spus – concretizarea lui în comportamente și mentalități, este sigură dacă activitatea de predare, învățare și evaluare dispune de un sistem coerent de căi, mijloace de realizare, de o instrumentalizare procedurală și tehnică a pașilor ce urmează a fi făcuți pentru atingerea scopului propus. Învățământul, prin obiectivele sale, vizează un învățământ diversificat, care permite și stimulează rute individuale de pregătire, „un învățământ orientat spre cercetare științifică, spre valori, un învățământ care încurajează competiția și favorizează înnoirea”, un învățământ ancorat în realitățile europene.

Transformările prin care a trecut procesul de învățare, mai ales în ultimele decenii, au pus problema elaborării și apoi utilizării unor noi metode de predare, învățare și evaluare. Învățământul modern preconizează o metodologie axată pe acțiune, operatorie, deci pe promovarea metodelor interactive care să solicite mecanismele gândirii, ale inteligenței, ale imaginației și creativității. „Activ” este studentul care „depune efort de reflecție personală, interioară și abstractă, care întreprinde o acțiune mintală de căutare, de cercetare și redescoperire a adevărurilor, de elaborare a noilor cunoștințe. „Activismul exterior” vine deci să servească drept suport material „activismului interior”, psihic, mental, să devină un purtător al acestuia.

Specific acestor metode este faptul că pot stimula și dezvolta învățarea prin cooperare, lucrul în perechi sau în grupe mici de studenți, facilitând astfel comunicarea, relaționarea, colaborarea și sprijinul reciproc pentru rezolvarea unor probleme sau pentru explorarea unor teme noi, care duc la cunoașterea dintre studenți, înțelegerea și acceptarea reciprocă. Ele promovează interacțiunea dintre mințile participanților, dintre personalitățile lor, ducând la o învățare mai activă și cu rezultate evidente. Interactivitatea presupune atât cooperarea, definită drept „formă motivațională a afirmării de sine, incluzând activitatea de avansare proprie, în care individul rivalizează cu ceilalți pentru dobândirea unei situații sociale sau a superiorității”, cât și competiția, care este o „activitate orientată social, în cadrul căreia individul colaborează cu ceilalți pentru atingerea unui țel comun”. Colaborarea dintre cei doi participanți la actul didactic favorizează transferul de accent din sfera informativului în cea a formativului, cu plasarea responsabilităților esențiale și definitorii spre elev/student, ca subiect responsabil totalmente și în ultimă instanță de achizițiile și opțiunile făcute.

Valoarea formativă are beneficii mari, pe care le produce utilizarea metodelor interactive de grup asupra dezvoltării personalității individuale și, mai ales, realizarea unor cerințe prevăzute la nivel continental, formarea/dezvoltarea competențelor-cheie necesare individului pentru o cetățenie activă și incluziune socială, împlinire personală și dezvoltare de-a lungul vieții, angajare într-un loc de muncă. Este nevoie de voință, curaj, ambiție din partea formatorului de a înlătura conservatorismul, plafonarea și rutina și de a îmbina armonios metodele clasice cu cele moderne, în crearea unui învățământ axat pe student.

I.Cerghit menționa că „...practica școlară se vede nevoită să-și schimbe orientarea, să treacă formația înaintea instrucției, să pună formarea și dezvoltarea capacităților intelectual-acționale și a proceselor mentale ale elevului înaintea transmiterii și asimilării cunoștințelor, fără a nega cătuși de puțin importanța acestora din urmă”, adică învățarea interactivă „se bazează pe interschimbul de informații și idei, de experiențe și reflecții, de interpretări și sugestii rezolutive, de opinii și convingeri, de impresii și atitudini, pe interacțiunile sociale care se stabilesc în interiorul clasei, microgrupurilor sau perechilor de elevi” [1].

Realizarea acestor metode presupune respectarea unor cerințe esențiale: respect reciproc, atitudine pozitivă, toleranță, sinceritate, discreție și confidențialitate, ascultare până la capăt a celui care vorbește, abținere de a monopoliza discuția, punctualitate, interdicere a ironiilor și jignirilor, analiză a faptelor, nu a persoanelor, dreptul de a nu participa etc.

Metodele interactive prezintă o serie de avantaje care plasează în prim-plan personalitatea elevului/educabilului:

- se cultivă autonomia și afișarea propriilor opinii (poziții);
- elevul e actantul principal, e cel care caută, descoperă, fiind doar ghidat, supravegheat de profesor;
- se stimulează spiritul de explorare și se formează un stil activ de lucru;
- dezvoltă aptitudinile de exprimare;
- dezvoltă interacțiunea și interrelaționarea în grup, îmbinarea armonioasă a învățării frontale cu cea individuală și pe grupuri;
- se stimulează aptitudinile de a surprinde, înțelege și evalua orientările valorice ale partenerilor de interacțiune;
- se formează experiențe și competențe de a rezolva situații de problemă, studii de caz într-un timp relativ scurt;
- asigură însușirea și aplicarea unor cunoștințe și capacități de către majoritatea studenților (chiar și cei timizi);
- creează premise pentru formarea unui stil de muncă activ, însoțit de feedback și autocontrol, asigurând corectarea greșelilor la moment, în procesul de lucru, precum și de *construire* a actului de cunoaștere (conform pedagogiei constructiviste); se realizează un feedback rapid, în mod plăcut, energizant și mai puțin stresant;
- facilitează apropierea elevului de viața reală și de eventualele probleme cu care se poate confrunța în mod cotidian;
- diminuează distanța profesor-elev, se pune accent și pe sfera relațiilor, nu doar pe rezultate;
- stimulează și declanșează buna dispoziție, prin asumarea de roluri și responsabilități;
- reduc la minim fenomenul blocajului emoțional al creativității;
- elevii se stimulează reciproc, împărtășind ideile, discutând și argumentând;
- îmbină/echilibrează cooperarea cu competiția, dezvoltându-se spiritul de echipă, toleranța și ajutorul reciproc etc. [2].

Cu o problemă mai dificilă ne confruntăm atunci când încercăm să generăm o clasificare a acestor metode. Dificultatea principală constă în evoluția excepțională a metodologiei didactice, aspect care conferă fenomenului o dinamică impresionantă. Prima abordare – funcțional-acțională – se referă la vizualizarea distribuirii metodelor pe intervale într-un continuum metodologic, pornind de la metodele active spre metodele interactive, fiind cunoscută dezbateră conform căreia nu există în mod practic metode „active” și metode „pasive”, toate metodele posedând deopotrivă un grad de pasivism și unul de activism; acesta din urmă variază de la metodă la metodă sau, câteodată, de la un mod de aplicare/utilizare a aceleiași metode la altul. Mai mult decât atât, în relația didactică în care există cel puțin doi actori: cadrul didactic și cursantul, cel puțin unul dintre partenerii actului educațional sus-amintiți este în măsură să dea dovadă de „activism”; de pildă, în cadrul unei metode de tip expozitiv (cum ar fi o prelegere), cunoscută drept o metodă „pasivă”, putem vorbi despre pasivitatea cursanților, dar nu și a cadrului didactic. De aceea, un pol al continuumului este reprezentat de

dimensiunea activă a metodelor, iar celălalt pol (spre care trebuie să tindem) urmărește dimensiunea interactivă (care presupune automat că partenerii actului didactic sunt simultan activi). De aceea, funcționalitatea și marele merit al unei asemenea clasificări a metodelor de învățământ este că lasă la latitudinea cadrelor didactice practicante modalitățile sub care vor identifica acțiunile concrete de deplasare a accentului unei anumite metode de la situarea ei preponderent activă în direcția unei determinări mai pregnant interactive.

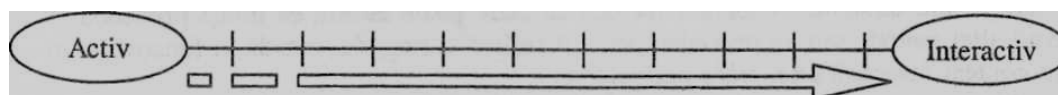

Fig.1. Abordarea funcțional-acțională a clasificării metodelor de învățământ.

La polul activ al continuumului metodologic putem identifica metode ca: prelegerea, cursul magistral, conferința, în intervalele dintre activ și interactiv studiul de caz, problematizarea, dezbaterea, experimentul și alte metode care definesc un grad de interactivitate crescut cu întreaga clasă, pentru ca la polul interactiv să numim metode ca brainstorming, Phillips 6/6, metoda acvariului (fishbowl), seminarul socratic, focus grupul etc. De altfel, putem consemna aceste metode într-o astfel de poziționare drept date de intrare în continuumul metodologic, ele fiind supuse unei presiuni permanente în ceea ce privește schimbarea locului pe care îl ocupă [3].

Pentru că, așa cum afirma Ioan Cerghit, „pedagogia modernă nu caută să impună nici un fel de rețetar rigid, dimpotrivă, consideră că fixitatea metodelor, conservatorismul educatorilor, rutina excesivă, indiferența etc. aduc mari prejudicii efortului actual de ridicare a învățământului pe noi trepte, ea nu se opune în nici un fel inițiativei și originalității individuale sau colective de regândire și reconsiderare în spirit creator a oricăror aspecte care privesc perfecționarea și modernizarea metodologiei învățământului de toate gradele” [4].

În fond, creația, în materie de metodologie, înseamnă o neconținută căutare, reinnoire și îmbunătățire a condițiilor de muncă în instituțiile educaționale. De aceea, este benefic ca:

✓ În cadrul procesul instructiv-educativ accentul să fie pus pe formare de competențe, nu însă pe transmiterea i(logică) a cunoștințelor; astfel, actorul central – „studentul” este transformat într-o ființă rațională ce conștientizează importanța dezvoltării personale, individuale, nemaifiind o „mașină de produs informații”.

✓ Activitatea de învățare și de muncă independentă să fie îmbinată cu activități de cooperare, de învățare în grup și de muncă interdependentă, deoarece învățarea în grup exersează capacitatea de decizie și de inițiativă, dă o notă mai personală muncii, dar și o complementaritate mai mare aptitudinilor și talentelor.

✓ Metodele interactive nu pot avea efectele scontate, dacă se abuzează de ele sau dacă sunt tratate superficial, deoarece ele urmăresc optimizarea comunicării, observând tendințele inhibitorii ce pot apărea în interiorul grupului; iar folosirea exclusivă a unei metode plictisește educabilul. De aceea este de dorit recurgerea avizată și profesionistă la aceste metode, încât să contribuie la dezvoltarea competențelor prevăzute de curriculumul universitar.

✓ Metodele interactive de grup să fie combinate între ele sau cu cele tradiționale, care nu se elimină, ci se modernizează, se combină, se modifică, se îmbunătățesc și se adaptează.

✓ Evaluarea educabilului să se realizeze prin verificarea competențelor, și nu prin „reproducerea cunoștințelor”, primul (studentul) trebuie să demonstreze celui de-al doilea (profesorului) ce poate să realizeze, nu însă ceea ce poate să reproducă, demonstrând astfel necesitatea educației sale.

Pentru a se încadra cu succes într-o lume în schimbare, elevii/studentii trebuie să-și formeze abilitățile necesare, astfel încât odată cu ieșirea din sistem să poată valorifica achizițiile acumulate în situații concrete de viață. În acest context, Seneca încă în sec. I e.n. spunea că „nu pentru școală, ci pentru viață învățăm”. J.Dewey (sec.XIX), pedagog american, a completat ideea lui Seneca, susținând că „Școala nu trebuie să pregătească pentru viață, ci să fie însăși viața”.

Referințe:

1. Dafinoiu I. Personalitatea. Metode calitative de abordare. - Iași: Polirom, 2002.
2. Cosovan O., Goraș-Postică V., Cartaleanu T., Lîsenco S., Sclifos L. Formarea de competențe prin strategii didactice interactive. - Chișinău: Centrul Educațional PRO DIDACTICA, 2008.
3. Pânișoară I.-O. Comunicarea eficientă. - Iași: Polirom, 2008.
4. Cerghit I. Metode de învățământ. - Iași: Polirom, 2006.

Prezentat la 26.10.2012